

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Fakulta tělesné výchovy a sportu

CESTA ŽIVOTEM A JEJÍ SMYSL
Kinantropologické souvislosti

AUTOREFERÁT DISERTAČNÍ PRÁCE

Autor: PhDr. Miloš BEDNÁŘ
Školitel: Prof. PhDr. Marek WAIC, CSc.

PRAHA 2008

BIBLIOGRAFICKÁ IDENTIFIKACE:

Název práce: Cesta životem a její smysl : Kinantropologické souvislosti

Autor: PhDr. Miloš Bednář

Školící pracoviště: Katedra základů kinantropologie a humanitních věd

Školitel: Prof. PhDr. Marek Waic, CSc.

Disertační práce byla vypracována v průběhu doktorského studia v letech 2003-2008.

Datum interní obhajoby na školícím pracovišti: 23. ledna 2008

Oponenti disertační práce: Prof. PhDr. Jan Sokol, CSc., Ph.D.

Doc. PhDr. Ivo Jirásek, Ph.D.

Termín veřejné obhajoby disertace:

Předseda komise pro obhajobu:

Doktorská disertační práce představuje původní rukopis, s jehož plným textem se lze seznámit v Ústřední tělovýchovné knihovně FTVS UK , José Martího 31, Praha 6.

ABSTRAKT

Disertační práce usiluje o posílení základů kinantropologie jejím propojením s filosofickou antropologií. Po ohledání tří základních sloupů kinantropologie, kterými jsou kinésis, anthrópos a logos, se linie reflexí zaměřuje na existenciální pohyb člověka využitím metafory cesty. Analýzy celého textu hermeneuticky krouží mezi antropologickými horizonty a kinantropologickými – převážně sportovními – fenomény. Architektura výkladu je uspořádána do tří vývojových etap: homo movens – homo viator - homo spiritualis. V nejrozsáhlejší první etapě je analyzován mikrosvět člověka zaměřením na jeho uzlové body, existenciály, jeho transcendování do makrosvěta i prožitky „na cestě“. Druhé etapě dominuje axiologická problematika, „nabídka“ tzv. biodromálních projektů jako určitých modelů pro volbu optimální životní cesty a relace asketismu a hédonismu. Nově dotvářený typus homo spiritualis se opírá o etický a duchovní rozměr vícedimenzionální lidské bytosti. Zvláštní pozornost byla věnována pojmu svědomí, rozhraničení duše a ducha, jakož i prožitkům nadiru. Text vrcholí pokusem poodkrýt možné přístupy ke smysluplnosti lidského života a nalézt v autotranscendenci jistý společný rys tzv. vzorců lidství. Prověřování (ú)nosnosti použitých teoretických přístupů a konceptů je ve většině kapitol disertační práce realizováno využitím poznatků sportovní empirie, která sama v mnoha případech inspiruje i obohacuje oblast filosofické antropologie.

KLÍČOVÁ SLOVA

antropologie filosofická - existenciály - kinantropologie - pohyb existence - prožitek - smysl života – sport - svědomí – transcendence

THE JOURNEY THROUGH LIFE AND ITS MEANING

The Context of Kinanthropology

ABSTRACT

The aim of the thesis is to strengthen the fundamentals of kinanthropology through its connection with philosophical anthropology. Alongside a review of the main kinanthropological linchpins such as kinesis, anthropos and logos, the train of thought is centered on the movement of human existence using the metaphor of journey. Throughout the text the analyses circulate hermeneutically between the horizons of anthropology and the phenomena of kinanthropology predominantly taken from the field of sport. The explication is structured around three developmental stages: homo movens, homo viator and homo spiritualis. The Microworld of man focused on its crucial links - existentials, such as transcendence into the Macroworld, and lived experiences “on the road” are examined in the most extensive first stage. The second stage considers axiological problems, certain biodromical projects as models for choosing the optimal journey of life, and the relationship between asceticism and hedonism. Finishing touches are made to the type of homo spiritualis based on the ethical and spiritual extent of multidimensional human being. Special attention is given to the concepts of conscience, delimitation of the soul and spirit, as well as nadir experiences. The thesis culminates in an attempt to lift the veil on the meaningfulness of the human life and trace certain common features of so-called “patterns of humanity” in the transcendence of oneself. In most chapters of the thesis, validation of the applied theoretical approaches and concepts utilised a knowledge of the experience of sport, which in many cases is the source of inspiration and enrichment in the area of philosophical anthropology.

KEYWORDS

conscience; existentials; kinanthropology; lived experience; meaning of life; movement of existence; philosophical anthropology; sport; transcendence

ÚVOD A CÍLE

Disertační práce se pohybuje převážně v terénu filosofické antropologie a její dceřinné disciplíny filosofické KINantropologie. Ta tematizuje převážně *pohyb a tělo*; solidními výsledky se také nepochybně může prokázat v oblasti ludologie, která se zabývá fenoménem *hry*; konečně teoretický zájem o *prožitek* kopíruje, ba reflektuje prudký rozvoj outdoorových i „adrenalinových“ aktivit. Avšak... postrádající např. širší zacílení na pojem *času* (pohyb má přece své dominantní determinanty prostorové a časové!) a zejména pociťující určitou absenci koncentrovaného úsilí na enigmatickou bytost *člověka*, jenž tvoří přirozené centrum i kinantropologie, zaměřili jsme své úsilí na určitá „bílá místa“ v této linii a pokusili se více reflektovat i existenciální a spirituální dimenzi člověka.

Za seriózní jsme ovšem považovali nejprve zmapovat – vedle antropického centra – i další dva základní (terminologické) kinantropologické pilíře, kterými jsou *kinésis* a *logos*. Nauku o člověku v pohybu (tedy kinantropologii) přitom chápeme jako určitou „řeč“ (jeden z významů slova „logos“) o „setkávání“ člověka a pohybu. Diskusi o absenci *těla/tělesnosti* může zjednodušit široce chápaný pohyb s tělem jako přirozeným „nosičem“ i dalších pohybových forem a s přesahy do kontextů bio-psycho-socio-spirituálních. „Tělesnou linii“ disertační práce ostatně posiluje i časté zařazování příkladů ze sféry *sportu*.

Vlastní těžiště práce se zaměřuje na „člověka v pohybu“ a vzhledem ke snaze o celistvé vidění této problematiky se ukázala jako nosná metafora *cesty*: člověk na cestě, cesta životem, cesta za smyslem, cesta jako stálé puzení i překračování daností atp. Proměna „člověka na cestě“ je charakterizována trinitárně: homo movens – homo viator - homo spiritualis. Statičtější fáze cesty (existenciály) se postupně dynamizuje (prožitky) a hledá opěrné i orientační body (hodnoty); ve spirituální fázi jsou ohledávány jednak vzdálenější horizonty a úběžiště (otázky smyslu), jednak „ráj srdce“ (svědomí).

Třebaže pokládáme předem určované CÍLE zejména historizujícího a filosofického typu myšlenkového úsilí za zavádějící (neboť s nutností téměř železnou vedoucí k „vhodné“ selekci pramenů a k přímočarému reflektování, přehlížejícímu cestou mnohé podněty mimo-běžné), architektura textu si určité – spíše dílčí – cíle vyžádala. Těmito „cíli“ byla snaha:

- * přispět k prohloubení základů filosofické kinantropologie – opřením se o (filosofickou) antropologii a s výhledem na budoucí možné konstituování kinantropoSOFIE jakožto disciplíny pansofického typu;
- * vnést do kinantropologie tematiku transcendence, hodnot, svědomí i smyslu života;

- * prohloubit prožitkovou horizontálu o vstup do mikrosvěta existenciálů i makrosvěta transcendence;
- * vytěžit z těsného sepětí oblasti sportu s prožitkovou sférou obecnější závěry;
- * opracovat úžeji propojení člověka a pohybu v existenciálním modu v intencích Patočkových tří pohybů existence, ale i nad jejich rámec hledáním širší extenze lidského potenciálu ve spirituální oblasti;
- * hledat vhodné „nápovědy“ k smysluplnému rozvrhování životní cesty v podobě tzv. biodromálních projektů;
- * pokusit se obohatit tzv. „vzorce lidství“...

Disertační práce nemá tedy žádný Velký Syntetizující Cíl – pokud ovšem není cílem cesty třeba cesta sama...

METODY

Tři základní poznámky k „rozpravě o metodě“, které by neměly být chápány jako „rozprava proti metodě“:

1. Úvahy o metodě či metodách, ba začasť i úvahy přímo metodoLOGICKÉ, patří k tomuto typu prací jaksi ex officio. Zde však mají i jiný status: ony jsou totiž kmenově HODICKÉ, tedy „cestosubné“ („hodos“ jest ve starořečtině *cesta*), a zajímaví je pro naši tematizaci i jejich „svobodomyšlnost“, zakódovaná v jejich snaze z (vyšlapaných) cest sejít (META- jest přesah a horizont „za“; slova s touto předponou mají v sobě tedy intenci transcendentní).

2. Toho, o co jde lidské existenci, se tedy patrně nelze dobrati žádnou metodou, která by se chtěla opřít o cosi pevně či předem daného. To však neznamená, že bychom se chtěli pohybovat (tedy alespoň většinou) mimo hájemství *logu*. Nechť je logos důležitým průvodcem, avšak bez předem daného itineráře – a nechť „roste sám sebou“ (!). Nezasťiráme ovšem, že se budeme pohybovat tu i tam bez průvodce v nesfěře *bezcestí* – na tomto místě lze snad použít metaforu „cesty lesem“ podle Ernsta Jüngera – jen pod vlídným dohledem Sofie.

Mimochodem: (filosofický) pohyb i „mimo cestu“ může – snad dokonce způsobem ne zcela bezvýznamným – donaplnit význam slova „metoda“ o části věky poztráčené, pozapomenuté či dokonce úmyslně uzamčené, a to minimálně od Descartovy „Rozpravy o metodě“. Tím míníme oživení původně převažujícího významu našeho klíčového slova, kdy ono *meta-* překračovalo *hodos* nejen přímočaře ve směru cílové stanice (odtud pak novodobé pojetí metody jako toho „v co vyústí cesta“, tedy v optimálním případě v *cíl*), ale i – a zejména – pluralitně kamkoli „podél, nad i pod“. V tomto *bezcestí*, či lépe *okolocestí* (neboť

cesta je stále referentem těchto úvah) bylo spatřováno nebezpečí s hrozbou svedení z cesty či odlákání – ostatně základní význam slova „methodeia“ byl „lest“ či „lživost“ (!) Takovýto terén lživosti – byť i brizance velikosti Odysseovy – je nepochybně záhodno též prozkoumat, minimálně z důvodu preventivních. V práci jsme se proto pokusili vyhnout se – v intencích Baconových idolů – takovému „klamavým obrazům“.

3. Protože už Aristotelés věděl, že „vzdělanci přísluší hledati v každém oboru pouze tolik přesnosti, kolik povaha věci připouští.“ (1996a, I 1, 1094b), a protože škála námi reflektovaných „věcí“ připouští evidentně velice rozdílnou míru exaktnosti (v rozsahu od nekonečných horizontů, nezmapovatelné transcendence a všeobjímajícího smyslu až po statisticky důkladně zpracovaný běžecký závod Běchovice – Praha), považujeme za vhodné nechat správnou metodu vystoupit až při filosoficky prošlapávané cestě z „výzev věcí“, které vstoupí do tohoto našeho dialogu, či „výzev světa“ v jeho celistvosti – pod samozřejmou égidou „výzvy svědomí“.

* * *

Kam nás tedy zkoumaná matérie „pustila“ v procesu „pravděni“? Jaké postupy byly využity?

* Na prvním místě je třeba zmínit paletu HERMENEUTICKÝCH přístupů. Jestliže shledáváme u fenoménů typu „život“ či „lidská existence“ nemalý podíl i iracionálních a nekvantifikovatelných komponent (zejména v oblasti mikrosvěta Pobytu), pak nelze evidentně usilovat jen o cestu výlučného vědeckého *vysvětlení* (Erklären), nýbrž perspektivní se nám jeví využití cesty *rozumění* (Verstehen). Tyto dva nástroje dešifrování „světa“ necítíme ovšem (v Diltheyových intencích) jako ostře protikladné, nýbrž jako potencionálně komplementární! Další důvod pro využití hermeneutických postupů spatřujeme v jejich hodnotě coby „umění postihnout smysl“ - a o smysl jde v naší studii až v první řadě. Vzhledem k významu, který hermeneutice přikládáme, jsme vyčlenili její hlubší teoretické rozpracování do samostatné kapitoly.

* V práci se ukázala i použitelnost dnes poněkud ostrakizované metody DIALEKTICKÉ. Vynořila se při hledání souvztažností autenticity a neautenticity či (zejména) asketismu a hédonismu (srv. více Bednář 2004).

* Protože jsme se pohybovali nemálo i v terénu *metafyzickém*, bylo třeba se zamyslet i zde nad adekvátní metodou, již se lze dobrat poznatků této provenience. Se svými nároky být základní a univerzální vědou (sic!) si ovšem nemůže metafyzika vypůjčovat metodu „někde jinde“ - posledních cca 200 let tak došlo k vypracování svébytné TRANSCENDENTÁLNĚ -

REFLEXIVNÍ metody (srv. Coreth 2000,23), jejichž služeb jsme v této nejisté oblasti též částečně využili.

* Last but not least bychom chtěli závěrem zmínit i fenomén SERENDIPITY coby dovednosti nalézat nehledané, kterou Západu roku 1754 zprostředkoval Horace Walpole, čtvrtý hrabě z Oxfordu. Tato původně „nemetoda“ se stala zajímavou i ve vědě 20. století a např. ve farmaceutickém výzkumu vedla k nejednomu úspěchu. Máme pocit, že i v našem případě jí můžeme přičíst na vrub ne jeden neplánovaný výdobytek ve sféře kinantropologie či filosofické antropologie – většinou pozitivní, občas však i působící jistou myšlenkovou divergentností textu.

PRÁCE S PRAMENY

Vzhledem k šíři problematik nepovažujeme tradiční tzv. „přehled literatury k danému tématu“ za přínosný – byl ostatně fakticky realizován průběžně, a to zejména u stěžejních problematik, kde byla prováděna obsáhlejší rešerše (vzorce lidství, kinésis, hermeneutika, existenciály, transcendence, hodnoty, asketismus a hédonismus, svědomí, smysl). Chtěli bychom zdůraznit, že vůdčím principem byla poctivost k autorskému textu (tedy včetně přesné stránkové lokalizace – určitou výjimkou je přehledová kap. 1.1, kde byly využity některé informace slovníkového typu bez konkrétního dohledávání) a praktičnost při orientaci v našem textu pro eventuálního čtenáře (způsob citací, uspořádání referenčního seznamu apod.).

Provedme tedy jen rámcový vstup poněkud netradičně... a to z hlediska:

a) formálního

Byla konzultována převážně *knižní* produkce. Vzhledem k tomu, že obsáhnout ji u jednotlivých problematik v kompletnosti (jak je požadováno např. v historiografii) považujeme za neřešitelný úkol, soustředili jsme se – nutně selektivně - na stěžejní či inspirativní díla. Stranou tak zůstaly některé „žhavé novinky“... To ovšem neplatí v případě reflexí hermeneutických a většiny kinantropologických, kde jsme se snažili zapracovat i nejnovější produkci. Příkladem u kinantropologické produkce jsme využívali zejména domácí „lídry“ filosofické větve této disciplíny Annu Hogenovou (5 citací) a Ivo Jirásku (5 citací) spolu s mezinárodní „biblí“ filosofie sportu Scotta Kretchmara (1994 a 2005), jakož i Jana Hendla pro metodologickou část.

Z řečeného vyplývá i – pro naši práci - sekundární význam *časopiseckých* pramenů. Jejich širší absenci navíc posílila obsáhlejší rešerše hlavního mezinárodního časopisu pro filosofii sportu *Journal of the Philosophy of Sport* (viz příloha projektu disertační práce), která

ukázala minimum využitelných zdrojů (nakonec byl použit jeden); relevantní se ukázaly i dva články z hlavního domácího časopisu “Česká kinantropologie”. Situace se jistě změnila po vzniku iniciativy “Spiritualita a sport” v r. 2007 (srv. kap. 3.2 a 7.4, jakož i pozn. 114) – její výsledky nemohly být z časových důvodů ještě využity. Celkově bylo použito 11 časopiseckých zdrojů.

Archivní prameny byly využity pouze v rámci studia hodnoty „tradice“ v případě běžeckého závodu Běchovice – Praha, a to tzv. Richterova kronika, uložená v archivu Tyršova muzea tělesné výchovy a sportu. V případě některých vstupů do sportovní empirie jsme pracovali též s (celoživotně budovaným) osobním výstřížkovým archivem.

Internetové zdroje byly použity pouze v (šesti) případech, kdy jsme nenalezli jinou cestu k relevantní informaci.

V jednom případě bylo použito *ústní sdělení* od nepublikujícího experta (Zdeněk Bašný v kapitole 7.1.1).

* oborového

Přirozeným jádrem jsou reflexe *filosofické*. Nestydíme se za prioritní používání českých překladů, pokud jsou tyto k dispozici. U všech klíčových autorů či pojmů jsme je však konfrontovali s originálem a stavěli se kriticky k „oficiálním“ překladovým verzím, a to včetně předkládání alternativních textových interpretací – tak zejména u Hérakleita a Martina Heideggera. Jsme si vědomi, že u Platóna a Aristotela by bylo nutno pracovat s řeckými originálními vydáními, které vyšly péčí C. F. Hermannova v Lipsku 1901-1907 v případě prvého, a I. Bekkera v Berlíně 1831 v případě druhého. Vzhledem k pečlivým českým edicím a překladům Platóna Františkem Novotným a Aristotela Antonínem Křížem, jakož i zevrubnému poznámkovému aparátu, jsme coby nespecialisté na toto období zvolili „českou cestu“.

U obsáhlého rozboru Heideggerových existenciálů z jeho „Bytí a čas“ (viz kap. 5.1) jsme naše závěry stále konfrontovali s německým originálem a s Patočkovými nemálo inspirativními, leč i interpretativními překlady (srv. zejména Patočka 1993 a 1995) při současném využití německého lexikonu k tomuto dílu (k dispozici na <www.philosophisches-lesen.de>).

Pokud jde o *teologické* prameny, použili jsme je v souvislosti s hermeneutikou (Manfred Oeming, Petr Pokorný), základními antropologickými problémy (Martin Buber, Otakar Funda) a celým textem prolíná využívání Bible, zejména v rámci kinantropologie asi hojnější než je obvyklé. K originálním textům Starého zákona jsme se přiblížili díky vzorné edici anglických Strongových konkordancí; totéž platí v případě Nového zákona, kde jsme

navíc využívali meziřádkový doslovný překlad originálního textu do angličtiny v komparaci s dvěma nejznámějšími anglickými překlady (King James Version a New International Version) – srv. (Interlinear... 1991), jakož i další pomůcky slovníkového typu.

Tzv. *esoterické* prameny jsme se snažili redukovat, nicméně spolutvoří myšlenkový amalgám některých kapitol (zejména 5.2 a 7.3) – srv. též pozn. 107.

Nečekaně hojně byla nakonec v práci použita literatura *psychologické* provenience. Ve zpětném pohledu se však ukazuje, že šlo vesměs o práce zralých autorů, kteří v posledních dekádách svých kariér opouštějí empirickou půdu a směřují k syntetickým filosofujícím útvarům – ne bez souvislosti se snahami o osobní životní syntézy. Proto raději hovoříme o *metapsychologické* produkci. To platí zejména o Sigmundu Freudovi, Erichu Frommovi, Carlu Jungovi, Abrahamu Maslowovi i Viktoru Franklovi – naši práci ovlivnili nejvíce poslední dva jmenovaní.

Pouze okrajově jsme využili *sociologické* prameny. Bylo to zejména v případě reflexí o autenticitě (Alessandro Ferrara, Charles Taylor), v souvislosti s některými úvahami o postmoderně (Zygmunt Bauman) a u rozboru protestantských ctností (Max Weber).

Podobně je tomu s literaturou *pedagogickou*, byť pedagogický zřetel tvoří jeden z horizontů práce. Zmíněna byla produkce antroposofická (Rudolf Steiner, Rudolf Kischnik a Bernardus Lievegoed) a nevyjádřeným průvodcem mnoha úvah byl homo viator Jan Amos Komenský.

Pokud jde o produkci *historiografickou*, nelze ji ostře oddělit od ostatních (čerpali jsme nemálo zejména z dějin filosofie) – jmenujme tedy jen díla Jean-Pierre Vernanta, Anselma Grüna, Umberta Eca a Hugh Lawrence.

* jazykového

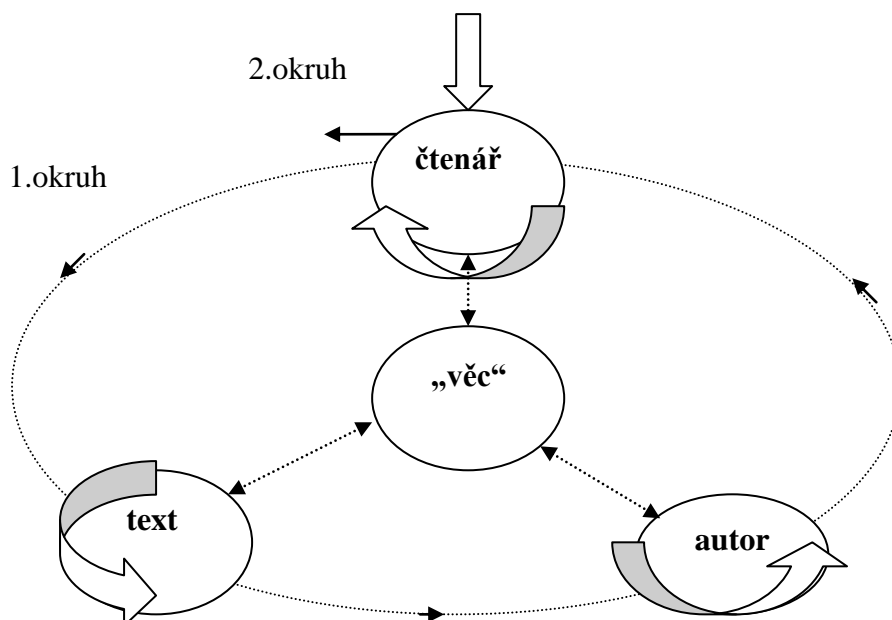
S originálními texty jsme pracovali především v jazyce *anglickém* (zejména šlo o práce Abrahama Maslowa, Rema Edwardse, Scotta Kretchmara aj.) a *německém* (zejména v případě Hans-Georga Gadamera a Martina Heideggera), méně již *ruském* (charkovská filosofka Jelena Jurkevičová a jako orientační pomůcka posloužily některé ruské překlady Abrahama Maslowa). Jelikož nejsme mocni jazyka *francouzského*, nechali jsme si přeložit některé texty Jeana Wahla (viz kap. 5.2.1). V případě nutnosti hlubšího ponoru do antických a křesťanských pramenů jsme konfrontovali české překlady s *řeckými* a *latinskými* originály (latinu jsme několikrát využili i pro vlastní novotvary při hledání dalších „vzorců lidství“...). Nebudeme předstírat, že umíme *hebrejsky* – k hebrejštině Starého zákona jsme sestoupili pouze prostřednictvím angličtiny a Strongových konkordancí.

DISKUSE A „VÝSLEDKY“

Porovnáme-li „výsledky“ s „cíli“, lze rámcově konstatovat:

- * jisté přiblížení *kinantropologie* k *antropologii*; těžiště práce se (nečekaně) posunulo do oblasti „velké“ (filosofické) antropologie, kde se ukázalo několik témat vyzývajících k hlubšímu analyzování (existenciály, smysl života, tzv. vzorce lidství aj.);
- * příspěvek k určité *spiritualizaci* kinantropologie (zejména sportu v jejím rámci) a snad i „sportifikace spirituálna“ (?!); pokus zevrubněji etablovat *kinantroposofii* byl odsunut na budoucí syntézu...
- * tematiku *transcendence*, *hodnot*, *svědomí* i *smyslu života* jsme do kinantropologie „vnesli“ (zejména v případě hodnot a transcendence jistě nikoli jako první) a propojení těchto témat zejména s oblastí sportu se ukázalo jako plodné; více by bylo třeba propracovat spojení sportovní dimenze individuálních životů (na empirické bázi) s celoživotním horizontem;
- * pokud jde o *prožitkovou* sféru (která tvořila původní jádro práce), ukázalo se v rámci kinantropologie, že bychom šli v mnoha případech ve stopách Ivo Jiráka (zejména srv. Jirásek 2001), a v širším obecném rámci, že by bylo třeba mnohem důkladněji obsáhnout dědictví zejména Wilhelma Diltheye a Edmunda Husserla – redukovali jsme tedy své představy a omezili se na propracování některých dílčích oblastí (za zmínku snad stojí analýza temporality sportovních prožitků či stvoření pojmu „nadir experience“);
- * náš razantní vstup do problematiky *existenciálů* a *transcendence* považujeme za poněkud troufalý a setká se jistě s polemikou ze strany filosofů, znalců Heideggerova díla, v případě prvním, a ze strany teologů v případě druhém...
- * reflexe „člověka v pohybu“ v širokém, ba nejširším rámci, se nakonec ukázaly vhodným zastřešením celé práce využitím metafory *cesty*; za jisté novum lze pokládat vytvoření koncepce tzv. *biodromálních projektů*, které jednak reflektují historické „modely“ optimální životní cesty, jednak slouží jako určité „nápovědy“ pro životní praxi;
- * snahy o obohacení většiny problematik o duchovní dimenzi vedly k pojetí *spirituální vertikály*, jejíž využití se ukázalo jako užitečné i v kinantropologii (např. v rámci filosofie olympismu);
- * třebaže nelze jistě přeceňovat roli tzv. *vzorů lidství*, jejich „průvodcovství“ celou práci pomohlo zpevnit její strukturu (linie homo movens – homo viator – homo spiritualis) a naznačit možnou (budoucí) syntézu;
- * vedlejším výtěžkem je i jistý efekt *logoterapeutický*, zejména v průniku s kinantropologickou tematikou; skutečné propojení otázky smyslu mnohých sportovních aktivit s širšími horizonty smyslu je ovšem věcí dalšího výzkumu.

Charakter disertačních prací, vyžadující i reflektování metodologických otázek, si vynutil i „rozpravu o metodě“, která se však z povinnosti stala kreativním momentem v případě vstupu do hájemství *hermeneutiky*, kde se nám snad dokonce podařilo poněkud obohatit teorii tzv. hermeneutického kruhu (viz schéma níže).

Závěrem poznamenejme, že hodnotit „výsledky“ této disertační práce přísluší v první linii oponentům; předběžná sebekritika je však hodnotí jako (relativně) „úspěšné ztroskotání“ – tak jako troskotaly historické pokusy odpovědět na archetypální otázky typu „Co je člověk?“, „Jaká je optimální životní cesta (Cesta) člověka?“ či „Jaký je smysl lidské existence?“. Onou relativní úspěšností může být snad odkrytí některých ne zcela nasvícených aspektů těchto otázek, jakož i pozakrytí jiných - pokud budou shledány jako tzv. „slepé uličky“. Bylo by proti duchu této práce uzavírat její „cesty“ (sic!) a „autotranscendentní“ dynamiku do podoby nějaké uzavřené syntézy – chápeme ji tedy spíše jako určitý *projekt*, otevřený k dalším podnětům.

REFERENČNÍ SEZNAM

/Vědomě jsme v disertační práci porušili některé normativní bibliografické příkazy – zejména považujeme za neúctu k autorům neuvádět jejich plné jméno (nemluvě o možnosti záměny) a u článků či statí ze sborníků uvádíme kurzívou jejich název (podstatná informace), nikoli název periodika či sborníku./

- ANZENBACHER, Arno (1994). *Úvod do etiky*. Praha : Zvon. Z něm. orig. „Einführung in die Ethik“ přel. Karel Šprunk. 292 s. ISBN 80-7113-111-3.
- ARENDTOVÁ, Hannah (2001). *Život ducha. I. díl, Myšlení*. Praha : Aurora. Z angl. orig. „The Life of the Mind“ (1978¹) přel. Jan Lusk. 274 s. ISBN 80-7299-041-1.
- ARISTOTELÉS (1996a). *Etika Nikomachova*. Praha : Petr Rezek. Z řec. orig. přel. Antonín Kříž. 496 s. ISBN 80-901796-7-3.
- ARISTOTELÉS (1996b). *Fyzika*. Praha : Petr Rezek. Z řec. orig. přel. Antonín Kříž. 503 s. ISBN 80-86027-03-1.
- ARISTOTELÉS (1996c). *O duši*. Praha : Petr Rezek. Z řec. orig. přel. Antonín Kříž. 301 s. ISBN 80-901796-9-X.
- ARISTOTELÉS (1998). *Politika*. Praha : Petr Rezek. Z řec. orig. přel. Antonín Kříž. 499 s. ISBN 80-86027-10-4.
- ARISTOTELÉS (2003). *Metafyzika*. Praha : Petr Rezek. Z řec. orig. přel. Antonín Kříž. 579 s. ISBN 80-86027-19-8.
- ARISTOTLE (2001). *De Partibus Animalium I and De Generatione Animalium I (with passages from II, 1-3)*. Oxford : Oxford University Press. Z řec. orig. přel. D. M. Balme. 183 s. ISBN 0-19-875128-1.
- AUGUSTINUS, Aurelius (1999). *Vyznání*. Praha : Kalich. Z lat. orig. „Confessiones“ přel. Mikuláš Levý. 565 s. ISBN 80-7017-301-7.
- BATAILLE, Georges (2000). *Svrchovanost*. Praha : Herrmann & synové. Z franc. orig. přel. Ladislav Šerý. 298 s. ISBN 80-238-6231-6.
- BATAILLE, Georges (2001). *Erotismus*. Praha : Herrmann & synové. Z franc. orig. přel. Marie Kohoutová a Michal Pacvoň. 345 s. ISBN 80-238-8396-8.
- BAUMAN, Zygmunt (2002). *Úvahy o postmoderní době*. Praha : Sociologické nakl. (SLON). Z polského orig. přel. Miloslav Petrušek. 165 s. ISBN 80-86429-11-3.
- BAUMANN, Adolf (1999). *Abeceda anhtroposofie : slovník s výkladem pojmů z oboru anthroposofie*. Břežnice : IOANES. 229 s. ISBN 80-86295-01-X.
- BEDNÁŘ, Miloš (2001). *Prožitek „prožitku“ aneb být autentickým*. In: J. Kirchner, A. Hogenová (Ed.), „Prožitek v kontextu dnešní doby“, s. 35 – 40. Praha : UK FTVS. ISBN 80-86317-16-1.
- BEDNÁŘ, Miloš (2002). *Tradice jako motivační faktor závodění běžců vytrvalců – příklad závodu Běchovice – Praha*. In: V. Hošek, P. Jansa (Ed.), „Sport a kvalita života. Celofakultní seminář společenskovední sekce FTVS UK v Praze 12. prosince 2001“, s. 59–64. Praha : UK FTVS. ISBN 80-86317-21-8.
- BEDNÁŘ, Miloš (2004). *ASKESIS and HEDONE in the field of sport – polar or dialectic relation?* In: D. Macura, M. Hosta (Ed.), „Philosophy of Sport and Other Essays : proceedings book - International Conference on Philosophy of Sport, November 2003“, s. 109-112. Ljubljana : Faculty of Sport and Eleventh Academy. ISBN 961-6405-84-5.
- BENDLOVÁ, Peluška (1993). *Gabriel Marcel*. Praha : Filosofia. 103 s. ISBN 80-7007-048-X.
- BIBLE : Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad* (2001⁸). Praha : Česká biblická společnost. 1814 s. ISBN 80-85810-29-8.
- BIEMEL, Walter (1995). *Martin Heidegger*. Praha : Mladá fronta. Z něm. orig. přel. Jaromír Loužil. 223 s. ISBN 80-204-0268-3.
- BLACKBURN, Simon (2003). *Ethics : A Very Short Introduction*. New York : Oxford University Press. 139 s. ISBN 0-19-280442-1.
- BLAHUŠ, Petr et al. (1993). *Kinanthropology – a new recognized scientific discipline*. AUC Gymnica, Kinanthropologica, 29(2), 61-78.
- Bolest a naděje : deset esejí o osobním zrání* (1971). Praha : Vyšehrad. Z něm. a franc. orig. přel. M. Černý, J. Němec, J. Sokol, E. Stuchlíková a O. Veselý. 277 s. ISBN neuvedeno.

- BRAND, Myles (2006). *The Role and Value of Intercollegiate Athletics in Universities* In: Journal of the Philosophy of Sport, 33, s. 9-20.
- BUBER, Martin. (1994a). *Obrazy dobra a zla*. Olomouc : Votobia. Z něm. orig. „Bilder von Gut und Böse“ (1952¹) přel. Mária Schwingerová. 129 s. ISBN 80-85885-17-4.
- BUBER, Martin (1994b). *Cesta člověka podle chasidského učení*. Olomouc : Votobia. Z něm. orig. „Der Weg des Menschen nach der chassidischen Lehre“ (1948¹) přel. Mária Schwingerová. 93 s. ISBN 80-85885-08-5.
- BUHLER, Charlotte (1933). *Der Menschliche Lebenslauf Als Psychologisches Problem*. Leipzig : S. Hirzel. ISBN neuvedeno.
- CAILLOIS, Roger (1995). *Obecné vztahy posvátného a profánního*. Analogon č. 14, s. 15-18. Čes. překl. kapitoly z franc. orig. „L'homme et le sacré“ (1939¹).
- CASSIRER, Ernst (1977). *Esej o člověku*. Bratislava : Pravda. Z angl. orig. „An Essay on Man“ (1944¹) přel. do slovenštiny Jozef Piaček. 386 s. ISBN neuvedeno.
- CICERO, Marcus T. (1976). *Tuskulské hovory*. Praha : Svoboda. Z lat. orig. „Tusculanae disputationes“ přel. Václav Bahník. 433 s. ISBN neuvedeno.
- CORETH, Emerich (2000). *Základy metafyziky*. Svitavy : Trinitas. Z něm. orig. „Grundriss der Metaphysik“ přel. Ondřej Petrželka. 197 s. ISBN 80-86036-37-5.
- COUBERTIN, Pierre de (1977). *Olympijské paměti*. Praha : Olympia. Z franc. orig. „Mémoires olympiques“ přel. Jiří Kroutil. 195 s. ISBN neuvedeno.
- CRUM, Bart (1992). *Over de Versporting van de Samenleving (On the Sportification of the Society)*. Haarlem : De Vrieseborch. ISBN 9789060763506.
- CSIKSZENTMIHALYI, Mihaly (1996). *O štěstí a smyslu života : můžeme ovládat své prožitky a ovlivňovat jejich kvalitu?* Praha : Lidové noviny. Z angl. orig. „Flow : The Psychology of optimal experience“ (1990¹), přel. Eva Houserová. 399 s. ISBN 80-7106-139-5.
- DÍOGENÉS, Laertios (1995). *Životy, názory a výroky proslulých filosofů*. Pelhřimov : Nová tiskárna. Z řec. orig. přel. Antonín Kolář. 473 s. ISBN 80-901916-3-0.
- DOROTÍKOVÁ, Soňa (1998). *Filosofie hodnot : Problémy lidské existence, poznání a hodnocení*. Praha : Pedagogická fakulta UK. 162 s. ISBN 80-86039-79-X.
- DOUILLARD, John (2003). *Tělo, mysl a sport*. Praha : Pragma. Z angl. „Body, Mind and Sport“ přel. Michal Prokop. 246 s. ISBN 80-7205-943-2.
- DURKHEIM, Émile (2002). *Elementární formy náboženského života*. Praha : OIKOYMENH. Z franc. orig. „Les formes élémentaires de la vie religieuse“ (1912¹) přel. Pavla Sadílková. 491 s. ISBN 80-7298-056-4.
- ECO, Umberto (1998). *Umění a krása ve středověké estetice*. Praha : Argo. Z ital. orig. přel. Zdeněk Frýbort. 239 s. ISBN 80-7203-098-1.
- EDEN, Kathy (1997). *Hermeneutics and the rhetorical tradition : Chapters in the Ancient Legacy and Its Humanist Reception*. New Haven & London : Yale University Press. ISBN 0300066945.
- EDWARDS, Rem B. (1979). *Pleasures and Pains. A Theory of Qualitative Hedonism*. Ithaka and London : Cornell University Press. 164 s. ISBN 0-8014-1241-2.
- Etika autonomie a authenticity* (1997). Praha : FILOSOFIA. Překl. studií autorů Ludwiga Nagla, Holmera Steinfatha, Karl-Otto Apela, Alessandro Ferrary a Maeve Cookové z angl. a něm. orig. 220 s. ISBN 80-7007-099-4.
- EUCKEN, Rudolf (1938). *Smysl a hodnota života*. Praha : Nakladatelské družstvo Máje. Z něm. orig. „Der Sinn und Wert des Lebens“ (1908¹) přel. Rudolf Procházka. 263 s. ISBN neuvedeno.
- FERRARA, Alessandro (1994). *Authenticity and the Project of Modernity*. European Journal of Philosophy, 1994, vol. 2, s. 241-273.
- FIGAL, Günter (1994). *Hermeneutická svoboda*. Praha : Filosofia. Z něm. orig. přel. Věra Koubová. 28 s. ISBN 80-7007-060-9.

- FINK, Eugen (1992). *Oáza štěstí*. Praha : Mladá fronta. Z něm. orig. „Oase des Glück“ (1957¹) přel. Martin Černý. ISBN 80-204-0224-1.
- FINK, Eugen (1993). *Hra jako symbol světa*. Praha : Český spisovatel. 268 s. Z něm. orig. „Spiel als Weltsymbol“ (1960¹) přel. Miroslav Petříček. ISBN 80-202-0410-5.
- FLUSSER, Vilém (1997). *Příběh d'ábla*. Praha : Gema Art. Z něm. orig. přel. Jiří Fiala. 183 s. ISBN 80-86087-00-X.
- FOUCAULT, Michel (1996). *Myšlení vnějšku*. Praha : Herrmann & synové. 303 s. Z franc. orig. přel. Čestmír Pelikán et al. ISBN 80-238-0471-5.
- FOUCAULT, Michel (2001). *Technologie seba samého*. Slov. překlad angl. orig. „Technologies of the Self“. Filosofický časopis 49, č. 2, s. 319-343.
- FOUCAULT, Michel (2003). *Dějiny sexuality 2. Užívání slasti*. Praha : Herrmann a synové. 338 s. Z fr. orig. přel. Karel Thein, Natálie Darnadyová a Josef Fulka. ISBN 80-239-1187-2.
- FRANKL, Viktor E. (1994a). *Vůle ke smyslu : vybrané přednášky o logoterapii*. Brno : Cesta. Z něm. orig. „Der Wille zum Sinn“ přel. Vladimír Jochmann. 212 s. ISBN 80-85139-29-2.
- FRANKL, Viktor E. (1994b). *Člověk hledá smysl : úvod do logoterapie*. Praha : Psychoanalytické nakl. J. Kocourek. 88 s. Z angl. a něm. orig. přel. Zdeněk Trtík. ISBN 80-901601-4-X.
- FRANKL, Viktor E. (1998). *Psychoterapie pro laiky*. Z něm. orig. (1971¹) přel. Vladimír Smékal. Brno : Cesta. 158 s. ISBN 80-85319-80-2.
- FRANKL, Viktor E. (2006). *Lékařská péče o duši : základy logoterapie a existenciální analýzy*. Brno : Cesta. Z něm. orig. přel. Vladimír Jochmann. 239 s. ISBN 80-7295-085-1.
- FREUD, Sigmund (1999). *Mimo princip slasti a jiné práce z let 1920-1924*. Praha : Psychoanalytické nakl. 383 s. Z něm. orig. „Jenseits des Lustprinzip und andere Arbeiten aus den Jahren 1920-1924“ přel. Miloš Kopal a Jiří Pechar. ISBN 80-86123-09-X.
- FROMM, Erich (1996). *Lidské srdce*. Praha : Nakl. Josefa Šimona. Z angl. orig. „The Heart of Man“ (1964¹) přel. Miroslav Zůna. 177 s. ISBN 80-85637-28-6.
- FUNDA, Otakar A. (2002). *Mezi vírou a racionalitou*. Brno : L. Marek. 351 s. ISBN 80-86263-39-8.
- GADAMER, Hans-Georg (1990). *Hermeneutik I : Wahrheit und Methode : Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik*. (1960¹). Tübingen : J. C. B. Mohr (Paul Siebeck). ISBN 3-16-145613-0.
- GLUCHMAN Vasil a kol. (2003). *Dejiny etiky I. (starovek až začiatok novoveku)*. Prešov : FF Prešovskej univerzity. 322 s. ISBN 80-8068-180-5.
- GOBLE, Frank G. (1970). *The Third Force : The Psychology of Abraham Maslow*. New York : Grossman Publ. 201 s. ISBN neuvedeno.
- GROF, Stanislav (1998). *Kosmická hra*. Praha : PERLA. 233 s. Z angl. orig. „The Cosmic Game“ přel. Pavel Stránský. ISBN 80-902156-1-0.
- GRONDIN, Jean (1997). *Úvod do hermeneutiky*. Praha : OIKOYMENH. 247 s. Z něm. orig. „Einführung in die philosophische Hermeneutik“ (1991¹), přel. Břetislav Horyna a Pavel Kouba. ISBN 80-86005-43-7.
- GRÜN, Anselm (2004). *Svatý Benedikt z Nursie : učitel duchovního života*. Praha : Vyšehrad. 127 s. Z něm. orig. „Benedikt von Nursia“ přel. Filip Outrata. ISBN 80-7021-695-6.
- HÁJEK, Karel (2002). *Tělesně zakotvené prožívání*. Praha : Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum. 162 s. ISBN 80-246-0422-1.
- HEIDEGGER, Martin (1972¹²). *Sein und Zeit*. Tübingen : Max Niemayer Verlag. 437 s. ISBN 3-484-70109-9.
- HEIDEGGER, Martin (1996). *Bytí a čas..* Praha : OIKOYMENH. 477 s. Z něm. orig. „Sein und Zeit“ (1927¹), Frankfurt am Main : nakl. V. Klostermann, 1977, přel. Ivan Chvatík, Pavel Kouba, Miroslav Petříček jr. a Jiří Němec. ISBN 80-86-005-12-7.

- HEIDEGGER, Martin (2006). *Co je metafyzika?* Praha : OIKOYMENH. 95 s. Německo-česky. Český překl. Ivan Chvatík. ISBN 80-7298-167-6.
- HENDL, Jan (1997). *Úvod do kvalitativních metod.* Praha : Karolinum. ISBN 80-246-0030-7.
- HENDL, Jan (1998). *Hermeneutika – metodologické poznámky.* In: Hogenová, A. (Ed.). „Hermeneutika sportu“, s. 33-40. Praha : Karolinum. ISBN 80-7184-744-5.
- HENDL, Jan (2005). *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace.* Praha : Portál. ISBN 80-7367-040-2.
- HÉRAKLEITOS z Efezu (1993). *Řeč o pavaze bytí.* Praha : Herrmann a synové. Překlad a komentář Zdeněk Kratochvíl a Štěpán Kosík. 87 s. ISBN neuvedeno.
- Hermeneutika sportu* (1998). Praha : Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum. 95 s. Výběr filosofických textů uspořádala Anna Hogenová. ISBN 80-7184-744-5.
- HERRIGEL, Eugen (1994). *Zen a umění lukostřelby.* Praha : Pragma. 94 s. Z angl. orig. „Zen in the Art of Archery“ (1953¹) přel. Pavel Petr. ISBN 80-85213-48-6.
- Hodnoty v existenciální filosofii Gabriela Marcela* (2003). Vybrala, přeložila a úvodní stať napsala Peluška Bendlová. Praha : Academia. 150 s. ISBN 80-200-1070-X.
- HOGENOVÁ, Anna (2000). *Areté : základ olympijské filozofie.* Praha : Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum. 164 s. ISBN 80-246-0046-3.
- HOGENOVÁ, Anna (2002). *Kvalita života a tělesnost.* Praha : Univerzita Karlova v Praze – Nakladatelství Karolinum. 304 s. ISBN 80-7184-580-90.
- HOGENOVÁ, Anna (2007). *K „usebírání“.* <www.sweb.cz/sffp/archiv/hogenova5.htm> [cit. 18.07.2007].
- HROCH, Jaroslav (1998). *Filosofická hermeneutika v dějinách a současnosti.* Brno : Masarykova univerzita a GEORGETOWN. 187 s. ISBN 80-210-1709-0 (MU) a 80-902197-6-4 (GEORGETOWN).
- HUSSERL, Edmund (1996). *Přednášky k fenomenologii vnitřního časového vědomí.* Rychnov nad Kněžnou : Ježek. 147 s.. Z něm. orig. „Vorlesungen zur Phänomenologie des inneren Zeitbewußtseins“ (1928¹) přel. Vladimír Špalek a Walter Hansel. ISBN 80-901625-9-2.
- Interlinear KJV-NIV Parallel New Testament in Greek and English, The* (1991). Grand Rapids : Zondervan Publishing House. Interlinear transl. by Alfred Marshall. 777 s. ISBN 0-310-95070-8.
- Introduction to Kinesiology : Studying Physical Activity* (2000). Hoffman, S. J. a Harris, J. C. (Ed.). Champaign, IL : Human Kinetics. 2442 s. ISBN 0873226763.
- JASPERS, Karl (2000). *Šifry transcendence.* Praha : Vyšehrad. 140 s. Z něm. orig. „Chiffren der Transzendenz“ (1970¹) přel. Vlastimil Zátka. ISBN 80-7021-335-3.
- JIRÁSEK, Ivo (2001). *Prožitok a možné světy.* Olomouc : Univerzita Palackého. 125 s. ISBN 80-244-0256-4.
- JIRÁSEK, Ivo (2004). *Jak je možná „filosofická kinantropologie“.* Česká kinantropologie 8, č. 2, s. 65-82.
- JIRÁSEK, Ivo (2005). *Filosofická kinantropologie : setkání filosofie, těla a pohybu.* Olomouc : Univerzita Palackého. 355 s. ISBN 80-244-1176-8.
- JUNG, Carl G. (1995). *Člověk a duše.* Praha : Academia. 277 s. ISBN 80-200-0543-9.
- JÜNGER, Ernst (1994). *Chůze lesem.* Praha : OIKOYMENH. 64 s. Z něm. orig. „Der Waldgang“, Stuttgart : Klett-Gotta, 1992, přel. Miroslav Petříček jr. a Jiří Němec. ISBN 80-85241-68-4.
- JURKEVIČ, Jelena N. (2002). *Germenevtičeskije idei v vostočnoslavjanskij filosofskoj tradicii.* Charkov : Charkovskij nacional'nyj universitet. ISBN 966-623-169-7.
- KABOŠOVÁ, Svatava Maria & JELÍNEK, Marian (2003). *Skrytá cesta k vítězství : utajené zákulisí sportu.* Praha : Gutenberg / Eminent. 269 s. ISBN 80-86349-10-1 (Gutenberg); 80-7281-160-6 (Eminent).
- KANT, Immanuel (1979). *Kritika čistého rozumu.* Bratislava : Pravda. ISBN 75-032-79.

- KANT, Immanuel (1996). *Kritika praktického rozumu*. Praha : Svoboda. 306 s. Z něm. orig. „Kritik der praktischen Vernunft“ přel. Jaromír Loužil. ISBN 80-205-0507-5.
- KESSIDI, Feocharij Ch. (1980). *Sókratés*. Praha : Svoboda. 201 s. Z rus. orig. přel. Vilém Herold a Milan Mráz. ISBN neuvedeno.
- KIERKEGAARD, Søren (1994). *Svůdcův deník*. Praha : Mladá fronta. Z dánského orig. přel. Radko Kejzlar. 192 s. ISBN 80-204-0452-X.
- KIERKEGAARD, Søren (1993). *Bázeň a chvění. Nemoc k smrti*. Praha : Svoboda - Libertas. 249 s. ISBN 80-205-0360-9.
- KISCHNIK, Rudolf (2000). *Tělesná cvičení a rozvoj vědomí*. Bratislava : Sophia. 149 s. Z něm. orig. „Leibesübung und Bewusstseins-schulung“ přel. Zdeněk Josefík a Róbert Blaschke. ISBN 80-968045-3-7.
- KOHÁK, Erazim (1993). *Jan Patočka : filosofický životopis*. Jinočany : H&H. 185 s. ISBN 80-85787-21-0.
- KOMENSKÝ, Jan A. (1999). *Jedno nezbytné*. Praha : Kalich. Z lat. orig. „Unum necessarium“ přel. Luděk Brož. 181 s. ISBN 80-7017-349-1.
- KOMENSKÝ, Jan A. (1928). *Labyrint světa a ráj srdce*. Olomouc : Naše Vítězství. ISBN neuvedeno.
- KRATOCHVÍL, Zdeněk (1991). *Prolínání světů : středoplatónská filosofie v náboženských proudech pozdní antiky*. Praha : Herrmann a synové. 125 s. ISBN neuvedeno.
- KRATOCHVÍL, Zdeněk (1994). *Filosofie živé přírody*. Praha : Hermann a synové. ISBN neuvedeno.
- KRATOCHVÍL, Zdeněk (2006). *Dělský potápěč k Hérakleitově Řeči*. Praha : Herrmann a synové. 528 s. ISBN 80-87054-00-8.
- KRETCHMAR, Scott R. (1994). *Practical Philosophy of Sport*. Champaign : Human Kinetics. 304 s. ISBN 0-87322-619-4.
- KRETCHMAR, Scott R. (2005). *Practical Philosophy of Sport and Physical Activity*. Champaign, IL : Human Kinetics. 303 s. ISBN 0-7360-0141-7.
- KROUTVOR, Josef (1997). *Živly*. Praha : Herrmann & synové. 101 s. ISBN 80-238-2051-6.
- LAWRENCE, Hugh (2001). *Dějiny středověkého mnišství*. Brno : CDK & Praha : Vyšehrad. 328 s. Z angl. orig. „Medieval monasticism“ přel. Pavel Pšeja a Jan Vomlela. ISBN 80-85959-88-7 (CDK) a 80-7021-536-7 (Vyšehrad).
- LÉVINAS, Emmanuel (1997). *Totalita a nekonečno*. Praha : OIKOYMENH. 274 s. ISBN 80-86005-20-8.
- LIEVEGOED, Bernardus C. J. (1992). *Vývojové fáze dítěte*. Praha : Baltazar. Z nizozemského orig. přel. Zdeněk Váňa. 166 s. ISBN 80-86005-20-8.
- LORENZ, Konrad (1990). *Osm smrtelných hříchů*. Praha : Academia. Z něm. orig. „Die acht Todsünden der zivilisierten Menschheit“ (1973¹) přel. Petr Příhoda. 95 s. ISBN 80-200-0842-X.
- LUKASOVÁ, Elisabeth (1999). *I tvoje utrpení má smysl : logoterapeutická útěcha v krizi*. Brno : Cesta. Z něm. orig. „Auch dein Leiden hat Sinn“ (1986¹) přel. Jarmila Vašíčková. 191 s. ISBN 80-85319-79-9.
- MACHOVEC Dušan (1993). *Dějiny antické filosofie*. Jinočany : H&H. 187 s. ISBN 80-85467.
- MACHOVEC, Milan (2002). *Smysl lidské existence*. Praha : Akropolis. ISBN 80-7304-016-6.
- MARCEL, Gabriel (1971). *K filosofii naděje*. Praha : Vyšehrad. Z franc. orig. z let 1944-1967 přel. Věra Dvořáková a Miloslav Žilina. 135 s. ISBN neuvedeno.
- MARIETTA, D.E. (1970). *Conscience in Greek Stoicism*. In: Numen, 17:3, s. 176-187.
- MARKOŠ, Anton (2000). *Tajemství hladiny : hermeneutika živého*. Praha : Vesmír. 366 s. ISBN 80-85977-32-X.
- MASLOW, Abraham (1971). *The Farther Reaches of Human Nature*. New York : Viking Press. ASIN B000GWFJ9Y.

- MASLOW, Abraham (1994). *Religions, Values, and Peak-Experiences*. New York : ARKANA. 123 s. (1962¹). ISBN 0-14-019487-8.
- MILLMAN, Dan (2004). *Zákony ducha : Cesta k životnímu cíli*. Praha : Eminent. Z angl. „The Laws of Spirit“ (1995¹) přel. Věra Pourová. 133 s. ISBN 80-7281-153-3.
- MOKREJŠ, Antonín (1998). *Hermeneutické pojetí zkušenosti*. Praha : Filosofia. ISBN 80-7007-107-9.
- NEUBAUER, Zdeněk (1998). *Nietzschova biologická ontologie*. In Nietzsche, F. „Mimo dobro a zlo : Předehra k filosofii budoucnosti“, s. 195-210 (doslov). Praha : Aurora. ISBN 80-85974-54-1.
- NEUBAUER, Zdeněk (2001). *Smysl a svět : hermeneutický pohled na svět*. Břeclav : Moraviapress. ISBN 80-86181-45-6.
- NEUBAUER, Zdeněk (2004). *O Sněhurce aneb cesta za smyslem bytí a poznání*. Praha : Malvern. ISBN 80-86702-02-2.
- NIETZSCHE, Friedrich (2002). *Genealogie morálky*. Praha : Aurora. Z něm. „Zur Genealogie der Moral“ (1887¹) přel. Věra Koubová. 147 s. ISBN 80-7299-048-9.
- NIETZSCHE, Friedrich (1995). *Tak pravil Zarathustra*. Olomouc : Votobia. Z něm. „Also sprach Zarathustra“ (1883-1885¹) přel. Otokar Fischer. 366 s. ISBN 80-85885-79-4.
- NIETZSCHE, Friedrich (1993). *Zrození tragédie z ducha hudby*. Praha : Gryf. Z něm. „Die Geburt der Tragödie“ (1872¹) přel. Otokar Fischer. 81 s. ISBN nevedeno.
- NOVOTNÝ, František (1949). *O Platonovi III*. Praha : Jan Laichter. ISBN nevedeno.
- OEMING, Manfred (2001). *Úvod do biblické hermeneutiky*. Praha : Vyšehrad. 264 s. Z něm. orig. „Biblische Hermeneutik“, Darmstadt : Wissenschaftliche Buchgesellschaft, 1998, přel. Filip Čapek. ISBN 80-7021-518-6.
- OLŠOVSKÝ, Jiří (1999). *Slovník filosofických pojmů současnosti*. Praha : Erika. 189 s. ISBN 80-7190-804-5.
- Olympic Charter* (in force as from 1 September 2004). <http://multimedia.olympic.org/pdf/en_report_122.pdf> [cit. 16.3.2006].
- Olympism : Selected Writings / Pierre de Coubertin* (2000). Lausanne : International Olympic Committee. 826 s. Editing Director: Norbert Müller. ISBN 92-91490660.
- PASCAL, Blaise (1973). *Myšlenky : výbor*. Praha : Odeon. Z franc. orig. „Pensées“ vybral a přel. Miloslav Žilina. 223 s. ISBN nevedeno.
- PATOČKA, Jan (1965). *K prehistorii vědy o pohybu : svět, země, nebe a pohyb lidského života*. Tvář 2, č. 10, s. 1-5.
- PATOČKA, Jan (1969). *Co je existence?* Filosofický časopis 17, č. 5-6, s. 682-702.
- PATOČKA, Jan (1990). *Kacířské eseje o filosofii dějin*. Praha : Academia. 162 s. ISBN 80-200-0263-4.
- PATOČKA, Jan (1991). *Sókratés : přednášky z antické filosofie*. Praha : SPN. 158 s. ISBN 80-04-25383-0.
- PATOČKA, Jan (1993). *Úvod do fenomenologické filosofie*. Praha : OIKOYMENH. Ze záznamů přednášek z let 1969-70 sestavil Jiří Polívka. 189 s. ISBN 80-85241-47-1.
- PATOČKA, Jan (1995). *Tělo, společenství, jazyk, svět*. Praha : OIKOYMENH. Ze záznamů přednášek z let 1968-69 sestavil Jiří Polívka. 203 s. ISBN 80-85241-90-0.
- PATOČKA, Jan (1996). *Péče o duši I*. Praha : OIKOYMENH. 505 s. ISBN 80-86005-24-0.
- PATOČKA, Jan (1999). *Péče o duši II*. Praha : OIKOYMENH. 398 s. ISBN 80-86005-91-7.
- PAYNE, Jan (1995). *Hermeneutická etika : jeden filosofický pokus o setkání s lidskou bytostí*. Praha : Triton. 109s. ISBN 80-85875-07-1.
- PELCOVÁ, Naděžda (2000). *Filozofická a pedagogická antropologie*. Praha : Karolinum. 201 s. ISBN 80-246-0076-5.
- PELCOVÁ, Naděžda (2001). *Vzorce lidství : filosofie o člověku a výchově*. Praha : ISV nakladatelství. 163 s. ISBN 80-85866-64-1.

- PETŘÍČEK, Miroslav (1997). *Úvod do (současné) filosofie*. Praha : Herrmann & synové. 178 s. ISBN 80-238-1741-8.
- PLATÓN (1993). *Ústava*. Praha : Svoboda – Libertas. 523 s. Z řec. orig. přel. Radislav Hošek. ISBN 80-205-0347-1.
- PLATÓN (1997). *Zákony*. Praha : OIKOYMENH. 383 s. Z řec. orig. přel. František Novotný. ISBN 80-86005-31-3.
- POKORNÝ, Petr et al. (2006). *Hermeneutika jako teorie porozumění : od základních otázek jazyka k výkladu bible*. Praha : Vyšehrad. 508 s. ISBN 80-7021-779-0.
- POLÁKOVÁ, Jolana (1995). *Perspektiva naděje : hledání transcendence v postmoderní době*. Praha : Vyšehrad. ISBN 80-7021-150-4.
- Pýthagorás ze Samu* (1999). Praha : Trigon. Zákl. dvě studie napsali a s využitím Porfyriova a Iamblichova „Života Pýthagorova“ v překladech Václava Bahníka sestavili Zdeněk Kratochvíl a D. Ž. Bor (Vladislav Zadrobílek). 121 s. ISBN 80-86159-14-0.
- REZEK, Petr (1993). *Jan Patočka a věc fenomenologie*. Praha : ISE (edice OIKÚMENÉ). 135 s. ISBN 80-85241-48-X.
- RICOEUR, Paul (2004). *Úkol hermeneutiky : Eseje o hermeneutice*. Praha : Filosofia. ISBN 80-7007-185-0.
- ROGERS, Carl R. (1998). *Způsob bytí : klíčová témata humanistické psychologie z pohledu jejího zakladatele*. Praha : Portál. Z angl. orig. (1980¹) přel. Jiří Krejčí. 292 s. ISBN 80-7178-233-5.
- ŘÍČAN, Pavel (1989). *Cesta životem*. Praha : Panorama. 440 s. ISBN 80-7038-078-0.
- SENECA, Lucius A. (1969). *Výbor z listů Luciliovi*. Praha : Svoboda. Z latin. orig. přel. Bohumil Ryba. 282 s. ISBN nevedeno.
- SENECA, Lucius A. (1977). *Útěchy*. Praha : Odeon. Z latin. orig. přel. Václav Bahník. 269 s. ISBN nevedeno.
- SENECA, Lucius A. (1984). *Další listy Luciliovi*. Praha : Svoboda. Z latin. orig. přel. Václav Bahník. 332 s. ISBN nevedeno.
- SCHELER, Max (1971). *Řád lásky*. Z něm. originálů (1913 – 1917¹) přel. Jaromír Loužil. Praha : Vyšehrad. 205 s. ISBN nevedeno.
- SCHÖNHERR-MANN, Hans-Martin (2004). *Hermeneutik als Ethik*. München : Fink. ISBN 3-7705-3836-6.
- SIMPSON, Joe (1994). *Setkání se smrtí*. Brno : Jota. Z angl. orig. „Touching the Void“ přel. George a Jenny Dvorsky. 182 s. ISBN 80-85617-42-0.
- SKOBLÍK, Jiří (1997). *Přehled křesťanské etiky*. Praha : Karolinum. 319 s. ISBN 80-7184-357-1.
- SLEPIČKA, Pavel (2007). *Problematika hodnot a hodnotových orientací ve sportu*. Česká kinantropologie 11, č. 3, s. 9-16.
- SOFOKLÉS (1975). *Tragédie*. Praha : Svoboda. Z řec. orig. přel. Ferdinand Stiebitz, Václav Dědina a Radislav Hošek. 623 s. ISBN nevedeno.
- SOKOL, Jan (1998). *Malá filosofie člověka; Slovník filosofických pojmů*. Praha : Vyšehrad. 389 s. ISBN 80-7021-253-5.
- SOKOL, Jan (2002). *Filosofická antropologie : člověk jako osoba*. Praha : Portál. 224 s. ISBN 80-7178-627-6.
- STEINER, Rudolf (1993). *O poznávání vyšších světů : Stupně vyššího poznání*. Praha : Baltazar. Z něm. orig. „Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten?“ (1909¹) a „Die Stufen der höheren Erkenntnis“ (1931¹) přel. Jan Dostal a Otakar Hudeček. 211 s. ISBN 80-85791-03-X.
- STRONG, James (1992). *Strong's New Exhaustive Concordance of the Bible*. Iowa Falls : World Bible Publishers. 1894¹. 1907 s. ISBN 0-529-07235-1.
- ŠLOSIAR, Ján (2002). *Od antropologizmu k filozofickej antropológii*. Bratislava : IRIS. 164 s.

ISBN 80-89018-37-8.

- TAYLOR, Charles (2001). *Etika authenticity*. Praha : Filosofia. Z angl. orig. „The Ethics of Authenticity“ (1991¹), přel. Marek Hrubec. 138 s. ISBN 80-7007-150-8.
- TEILHARD de CHARDIN, Pierre (1990). *Vesmír a lidstvo*. Praha : Vyšehrad. Z franc. orig. „Le phénomène humain“ přel. Jan Sokol. 265 s. ISBN 80-7021-043-5.
- TONDL, Ladislav (1999). *Hodnocení a hodnoty : metodologické rozměry hodnocení*. Praha : Filosofia. 178 s. ISBN 80-7007-131-1.
- TYRŠ, Miroslav (1926). *Tělocvik v ohledu estetickém*. Praha : Knihovna „Tyršův odkaz“. Přetištěno z čas. „Sokol“, roč. 1873. ISBN neuvedeno.
- UMLAUF, Václav (2002). *Evropské cesty k vlastnímu já*. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury. 236 s. ISBN 80-7325-002-0.
- VERNANT, Jean-Pierre (2004). *Hestia a Hermés : Studie k duchovnímu světu Řeků*. Praha : OIKOYMENH. ISBN 80-7298-093-9.
- WAHL, Jean (1944). *Existence humaine et transcendance*. Neuchâtel : Éditions de la Baconnière. 160 s. ISBN neuvedeno.
- WEBER, Helmut (1998). *Všeobecná morální teologie*. Praha : Zvon & Vyšehrad. ISBN 80-7021-292-6.
- WEBER, Max (1983). *K metodológii sociálnych vied*. Bratislava : Pravda. Z něm. originálů přeložil Ladislav Kiczko. 409 s. ISBN neuvedeno.
- WEIZSÄCKER, Carl F. (1995). *Ideme v ústrety asketickej kultúre?*. Bratislava : Archa. Z něm. orig. přel. do slovenštiny Imrich Sklenka. ISBN 80-7115-091-6.
- WIECHENS, Peter (1998). *Kdo je... Bataille*. Praha : SOFIS: Pastelka. Z něm. orig. přel. Jan Hasala. 152 s. ISBN 80-902439-4-0.
- XENOFÓN (1972). *Vzpomínky na Sókrata a jiné spisy*. Praha : Svoboda. Z řec. orig. přeložil Václav Bahník. 450 s. ISBN neuvedeno.
- ZUSKA, Vlastimil (2001). *Estetika : Úvod do současnosti tradiční disciplíny*. Praha : Triton. 132 s. ISBN 80-7254-194-3.
- Zlomky starořeckých atomistů* (1953). Z řec. orig. přel. Karel Svoboda. Praha : SNPL. 321 s. ISBN neuvedeno.